

Verenigingsverslagen en mededelingen

NEDERLANDSCH TANDHEELKUNDIG
GENOOTSCHAP

Verslag Najaarsvergadering te Vught d.d. 23
oktober 1987

Het thema van deze vergadering – die uit bijdragen van nieuwe leden bestond – was 'Onderzoeks- en beroepsontwikkelingen in de tandheelkunde'.

Als eerste spreker trad op Dr. L. V. Arnold jr, hoofd van de afdeling Radiologie van de Subfaculteit Tandheelkunde te Groningen. Zijn voordracht was getiteld: 'De detectie van initiële cariës in de interproximale spleet'.

Ondanks de afname van de cariësfrequentie binnen de bevolking neemt het aantal gemaakte röntgenfoto's sterk toe. Eén van de oorzaken is, dat de meeste praktiserende tandartsen nog zijn opgeleid met het advies om bij elk halfjaarlijks onderzoek bitewing-röntgenfoto's te maken. Bovendien werden er in de jaren zeventig aanbevelingen gedaan om op systematische wijze röntgenfoto's te maken, b.v. door de jeugdtandverzorging en in het kader van het 13-jarigenplan. De situatie is sindsdien drastisch gewijzigd, hetgeen blijkt uit een advies van de Gezondheidsraad in 1982, dat zegt dat alleen op grond van individuele indicatie het maken van röntgenfoto's geoorloofd is. Elke andere wijze van indicatie, dus ook de systematische wijze, betekent een te hoge stralingsbelasting voor de gemiddelde patiënt en de bevolking. De frequentie van bitewing-onderzoek kan per patiënt op grond van klinisch onderzoek en de klachten van de patiënt variëren van eenmaal per halfjaar tot eenmaal per 5 à 7 jaar of nog langer. Op grond van het vergelijken van bitewing-opnamen in de tijd kan nu de progressie van laesies individueel worden ingeschat.

Echter de uiterste contour van het element, waar de transmissie van de straling hoog is en de weglengte door het glazuur klein, wordt niet duidelijk zichtbaar op de röntgenfoto. Een methode om dit probleem op te lossen is het verlagen van de transmissie in de interproximale spleet door het gebruik van een tussenstof (Op-tosil). Uitgetest op een model van aluminium staafjes werkt dit uitstekend; echter bij toepassing bij de patiënt en bij beoordeling door tien werknemers blijkt dat de technische factoren allemaal weinig invloed hebben vergeleken met de factor waarnemer. Het blijkt dat alleen het opstellen van meer strikte criteria de methode is om tot een meer betrouwbare diagnostiek te komen.

De tweede voordracht werd verzorgd door Prof. Dr. J. J. ten Bosch en handelde over: 'Kwantificering van carieuze laesies'.

Bij methodekwantificering van laesies waarbij het dentine niet is aangetast en het glazuuroppervlak intact is, gaat het niet om detectie van dergelijke laesies maar om de ernst van de aantasting en de progressie ervan vast te stellen. De bij de kwantitatieve bepalingen verkregen gegevens kunnen worden gebruikt voor indicatiestelling, voor bepaling van de effectiviteit van niet-restauratieve behandelingen en voor informatie aan de patiënt. Tevens maken deze bepalingen klinisch onderzoek van het verloop (en de beïnvloeding daarvan) van dergelijke laesies mogelijk.

Kwantificering van cariës in de proximale vlakken wordt nagestreefd door verfijning en uitbreiding van de gebruikelijke radiologische methoden. Tevens wordt nagegaan of optische methoden bruikbaar kunnen zijn. Cariës in de fissuren kan worden gekwantificeerd door meting van de elektrische weerstand van de tand (de methode is commercieel verkrijgbaar). Kwantificering van cariës in de gladde vlakken is mogelijk met een optische methode die gebruik maakt van de lichtverstrooiing in de laesie (de methode is op beperkte schaal commercieel verkrijgbaar). De principes van deze methoden werden besproken en de elektrische en de optische methode werden gedemonstreerd met geëxtraheerde elementen.

'Onderzoeks- en beroepsontwikkelingen in de Endodontologie' was de titel van de voordracht van Drs. M. Simon, als docent verbonden aan de Katholieke Universiteit te Nijmegen.

Wat de beroepsontwikkeling betreft stelde de spreker dat er niet gestreefd wordt naar specialisatie in de endodontologie. Wel is er een verschuiving merkbaar in de richting van een horizontale verwijzing, waarbij tandartsen patiënten verwijzen naar meer gespecialiseerde collegae. Gestreefd wordt tevens naar een kwalitatieve verbetering van de endodontologie in de algemene praktijk.

In een historisch overzicht schetste de spreker vervolgens de veranderingen in behandelwijze zoals het aantal zittingen per behandeling, preparatietechnieken, gebruik van desinfectantia en vultechnieken. Formocresol, dat een te sterke werking heeft en bovendien overgevoeligheidsreacties kan oproepen, werd vervangen door natriumhypochloriet. De vormgeving van het kanaal en de daarbij aangepaste techniek bedient zich van nieuw ontworpen apparatuur. De behandeling wordt bij voorkeur, vanwege tijdsbesparing, in één zitting uitgevoerd. Het resultaat wordt daardoor, in vergelijking met de behandeling in meerdere zittingen, niet beïnvloed. In een aantal gevallen is echter behandeling in één zitting gecontraïndiceerd. Bij voorbeeld bij aanwezigheid van secretie in het ka-

naal, bij preoperatieve pijn en wanneer een periapicale zwarting, groter dan ± 5 mm, zichtbaar is. Onderzoek wijst uit dat in die gevallen de bacteriegroei in het wortelkanaal geremd wordt door het tijdelijk inbrengen van Ca(OH)_2 .

Drs. R. J. Leenen, orthodontist en lid van de werkgroep voor Aangeboren Afwijkingen van het Gelaat van de Malberg-GZA te Arnhem, hield een voordracht getiteld: 'Gecombineerde orthodontisch-chirurgische therapie bij schisispatiënten'.

Door de nauwe samenwerking in multidisciplinair teamverband bij de behandeling van patiënten met aangeboren lip-, kaak- en verhemeltespleten is de kaakorthopedische begeleiding, vooral door de veranderde behandelingsmethodieken in de kaakchirurgie, op een ander plan komen te staan.

Ondanks de vorderingen in de chirurgische en kaakorthopedische technieken bij de behandeling van primaire lip- en verhemeltespleten is een secundaire ingreep op latere leeftijd toch nog vaak noodzakelijk om zowel de onderontwikkeling van het maxillofaciale complex als de intermaxillaire tand-kaakrelatie te corrigeren.

Overleg tussen kaakchirurg en orthodontist is nodig om tot een gericht behandelingsplan te komen. In de meeste gevallen worden de tandbogen met vaste bandapparatuur dusdanig voorbereid dat de kaakchirurg, gebruikmakend van Le Fort I- en de segmentosteotomie-procedure, de skeletale afwijking kan herstellen. Postoperatieve naregulatie ter consolidering van de chirurgische ingreep is noodzakelijk. Ter afsluiting van deze secundaire correctie is het aan de plastisch chirurg om een nog bestaande afwijking aan lip en neus te reconstrueren.

Aan de hand van een groot aantal dia's toonde de spreker de behandelingsresultaten van een aantal lip-, kaak- en verhemeltespleten.

Als laatste spreker trad Dr. L. J. van Dijk op die als part-time medewerker aan de Subfaculteit Tandheelkunde te Groningen is verbonden. Daarnaast is hij werkzaam bij en medeoprichter van de eerste tot de parodontologie gelimiteerde praktijk te Groningen. De titel van zijn voordracht was: 'Parodontologie Praktijk Groningen'.

In juni 1983 ging de praktijk van start. Al spoedig bleek dat de behoefte aan een dergelijke parodontologie-praktijk groot was. Op dit moment werken er drie tandartsen en drie mondhygiënist part-time.

Ongeveer 600 patiënten uit de onmiddellijke omgeving en een even groot aantal uit de regio, op een afstand van meer dan 35 km, zijn in de praktijk ingeschreven. Ongeveer 65% van de patiënten is tussen de 30 en 50 jaar oud; 69% zijn vrouwelijke en 31% mannelijke patiënten. Van de patiënten lijdt ongeveer 8% aan snel progressief verloopende aandoeningen en 82% aan lang-

zaam progressief verlopende; 10% van de behandelde patiënten vertoont recessie. De Parodontologie Praktijk Groningen hanteert een aantal uitgangspunten:

- openheid en duidelijkheid betrachten naar patiënt en professie;
- zowel de patiënt als zijn tandarts betrekken bij het behandelplan;
- academisch bezig zijn en de parodontologie in de meest brede zin uitstralen.

Het blijkt dat de Parodontologie Praktijk Groningen in een grote behoefte voorziet. Het merendeel der verwezen patiënten is niet met eenvoudige middelen te behandelen. De patiënten worden zorgvuldig gedocumenteerd. Over de resultaten van zowel onderzoek als behandeling wordt regelmatig door de mondhygiënist en de tandartsen gerapporteerd. Behalve betrokkenheid bij nascholingscursussen, georganiseerd door het Orgaan PAOT, wordt er in eigen huis ook een programma, bestaande uit drie verschillende technische parodontologie-cursussen, aangeboden.

A. Groeneveld,
te secretaris.

Binnenland

IN MEMORIAM LOUIS V. ARNOLD

De Nederlandse tandheelkundige wereld heeft het verlies te betreuren van één harer voortreffelijkste vertegenwoordigers: collega Louis Victor Arnold is op tweede kerstdag 1987 te zijn huize in Blaricum overleden. Hij werd 73 jaar. In de halve eeuw die zijn professionele leven omvat, is hij een sieraad voor het beroep geweest.

Nadat Arnold, in aansluiting op zijn studie te Utrecht, in 1938 in de Verenigde Staten het D.D.S.-diploma had behaald, ontpopte hij zich al spoedig als een bijzonder begaafd practicus, en dat in meer dan één opzicht. Want het was niet alleen zijn grote manuele vaardigheid, waardoor hij zich onderscheidde, maar ook zijn visie.

Op grond van zijn belangstelling voor het wezen van de individuele patiënt vormde hij zich intuïtief snel een diepgaand inzicht in de therapie die deze behoefde. De behandeling werd dienovereenkomstig met grote accuratesse uitgevoerd. Dank zij zijn vele internationale contacten was hij altijd spoedig op de hoogte van geavanceerde methoden en hulpmiddelen, waarvan hij zich met grote bekwaamheid wist te bedienen.

Wie het voorrecht had tot zijn patiëntenkring te behoren, ondervond steeds weer de weldadige sensatie van zijn zin voor harmonie. Alles in zijn praktijk was daarop ingesteld. Zijn behandelruimten waren toonbeelden van rustgevende soberheid en doelmatigheid. Alle overtolligheid was als het ware geëlimineerd. Zijn werkwijze

was daar geheel mee in overeenstemming, ook bij gecompliceerde verrichtingen. Dit alles, gevoegd bij zijn innemende persoonlijkheid, gaf een groot gevoel van vertrouwen. Men had voortdurend het gevoel dat de behandeling zó en niet anders behoorde te verlopen.

Het was dan ook geen wonder dat, toen Professor Buisman in 1958 met emeritaat ging, het oog aanstonds viel op Arnold als zijn opvolger. Toch bleek het universitaire onderwijs met al zijn bestuurlijke complicaties op den duur niet zo goed bij hem te passen, reden waarom hij het ambt in 1964 weer vaarwel zegde. Hij was eerder een man voor individuele raadgevingen en demonstraties in kleine kring dan voor het meer 'massale' onderricht met uitvoerige theoretische beschouwingen, die het universitaire onderwijs nu eenmaal kenmerken. Niettemin hebben zeer velen geprofiteerd van zijn door de jaren verworven wijsheid en ervaring, eveneens tot uiting komend in zijn werk voor diverse commissies. De waardering daarvoor is, behalve in een koninklijke onderscheiding, ook, en op overweldigende wijze, tot uiting gekomen tijdens het symposium ter gelegenheid van zijn 50-jarig beroepsjubileum, in mei 1987. Hij werd toen al enkele jaren gekweld door een chronisch lijden, dat een zeer belastende behandeling met zich meebracht. Hij heeft dat alles met grote dapperheid gedragen, want hij was hard voor zichzelf en aan zelfbeklag deed hij niet.

Aan een uiterst vruchtbaar professioneel leven is nu een eind gekomen. De Nederlandse beroepsgenoten gedenken hem in bewondering en genegenheid.

J. B. Visser, Laren (NH)

ACADEMISCH CENTRUM TANDHEELKUNDE AMSTERDAM (ACTA)

Aankondiging symposium 'TGVO: terugblik en perspectief' te Amsterdam d.d. 5 februari 1988

Op vrijdagmiddag 5 februari a.s. wordt in het Academisch Centrum Tandheelkunde Amsterdam (grote collegezaal) aan de Louwesweg 1 te Slotervaart een symposium gehouden, onder de titel 'TGVO: terugblik en perspectief'. De aanvang is om 13.00 uur.

Aanleiding tot dit symposium is de beëindiging van de activiteiten van de Stichting Goed Gebit, die van 1973 tot 1987 de Tandheelkundige Gezondheids Voorlichting en -Opvoeding (TGVO) in Amsterdam heeft verzorgd. Met ingang van 1988 zal deze taak gedeeltelijk worden overgenomen door de Amsterdamse GG & GD.

Diverse sprekers geven deze middag hun visie op de tandheelkundige voorlichting in het verleden en de toekomst van de (collectieve) TGVO en (individuele) patiëntenvoorlichting. Het symposium wordt afgesloten met een paneldiscussie.

Aanmelding kan geschieden door overmaking van f 10,00 op bankrekeningnummer 69.53.61.686 (NBM, Amsterdam), ten name van Comité symposium TGVO, onder vermelding van 'Inschrijving symposium'. Het Postbank-

nummer van de bank is 2922.

Voor nadere informatie kan men zich wenden tot de heer J. C. Meijer, postbus 6415, 1005 EK Amsterdam.

POSTACADEMISCH ONDERWIJS TANDHEELKUNDE

Cursussen in de maand februari

Hieronder volgt een herinnering aan de cursussen die in de maand februari onder auspiciën van het *Orgaan Post-academisch Onderwijs Tandheelkunde* worden gegeven. Voor uitvoerige informatie wordt op deze plaats verwezen naar het - inmiddels verschenen - 'rode' *Kursusprogramma voorjaar 1988*.

Ondanks een vermindering van het aantal cursussen, als gevolg van de sluiting in dit jaar van de Subfaculteit Tandheelkunde van de rijksuniversiteit te Utrecht, zijn er drie nieuwe cursussen in het programma opgenomen, waardoor het totaal op 33 cursussen komt.

NVvH*) Hypnose, 13 februari 1988.

KUN Endodontologie I, 25 en 26 februari 1988.

ACTA De sinus maxillaris, een bijholte - voor de tandarts een hoofdholte; verstandskiezen, een dubieus bezit? 26 februari 1988.

*) Onder auspiciën van de Ned. Ver. voor Hypnotherapie; plaats: Dental Union, Ravenswade 54, Nieuwegein.

TANDHEELKUNDIGE FACULTEITS VERENIGING GRONINGEN

Samenstelling nieuw bestuur

Het bestuur de *Tandheelkundige Faculteitsvereniging Groningen* is voor het verenigingsjaar 1987-1988 als volgt geconstitueerd.

Mw. S. Scheffer - praeses;
C. Blaauwhof - ab-actis, Ant. Deusinglaan 1, 9713 AV Groningen;
Mw. M. Boswerger - fiscus;
M. Pilkes - assessor I;
P. van Steenwijk - assessor II.

KLINISCHE AVOND VOOR TANDARTSEN TE ZWOLLE

Aankondiging programma 9 februari 1988

Op dinsdag 9 februari a.s. zal een klinische avond worden gehouden in de vergaderzaal van ziekenhuis 'De Weezenlanden', Groot Wezenland 20 te Zwolle.

Aanvang 20.15.

Programma: Prof. Dr. A. F. Käyser: De levensduur van restauraties.

PROMOTIES

A. A. M. J. van Eck

Op dinsdag 24 november 1987 promoveerde de heer A. A. M. J. van Eck tot doctor in de Geneeskunde aan de rijksuniversiteit te Utrecht, op een proefschrift getiteld: 'Pre- and posteruptive effect of fluoridated drinking water on dental caries experience'.

Promotor was Prof. Dr. O. Backer Dirks, copromotor Dr. A. Groeneveld.

J. H. A. Bolhuis

Op donderdag 17 december 1987 promoveerde de heer J. H. A. Bolhuis tot doctor in de Geneeskunde aan de rijksuniversiteit te Utrecht, op een proefschrift getiteld: 'Tandletsels in de hockeysport'.

Promotor was Prof. G. E. Flögel.

J. W. P. Valk

Op donderdag 17 december 1987 promoveerde de heer J. W. P. Valk tot doctor in de Geneeskunde aan de Universiteit van Amsterdam, op een proefschrift getiteld: 'Enamel damage resulting from fixed orthodontic appliances'.

Promotor was prof. Dr. C. L. Davidson.

W. D. Noorda

Op woensdag 13 januari 1988 promoveerde de heer W. D. Noorda tot doctor in de Geneeskunde aan de rijksuniversiteit van Groningen, op een proefschrift getiteld: 'The artificial mouth'.

Promotoren waren Prof. Dr. A. C. M. van de Poel en Prof. Dr. J. Arends, terwijl Dr. D. J. Purdell-Lewis en Dr. A. H. Weerkamp als referenten optraden.

H. Reintsema

Op woensdag 13 januari 1988 promoveerde de heer H. Reintsema tot doctor in de Geneeskunde aan de rijksuniversiteit van Groningen, op een proefschrift getiteld: 'The effect of fluoridated toothpastes on plaque covered enamel in vivo'.

Promotoren waren prof. Dr. J. Arends en Prof. Dr. A. C. M. van de Poel.

H. M. A. M. Keltjens

Op vrijdag 15 januari 1988 promoveerde de heer H. M. A. M. Keltjens tot doctor in de Geneeskunde aan de Katholieke Universiteit te Nijmegen, op een proefschrift getiteld: 'Microbiology and preventive treatment of root surface caries'.

Promotoren waren Prof. Dr. A. F. Käyser en Prof. Dr. K. G. König, terwijl Dr. J. S. van der Hoeven als coreferent optrad.

Agenda

Data der voornaamste wetenschappelijke congressen en vergaderingen in binnen- en buitenland.

* Eerste vermelding

1988

* Maandag 1-vrijdag 5 februari

PAOG-cursus 'Niet-ioniserende straling, risico's en bescherming', Netherlands Institute for Radiation Technology, AMC, Amsterdam. Inl. Bureau PAOG-Amsterdam, Tafelbergweg 25, 1105 BC Amsterdam (tel. 020-566 48 01).

Vrijdag 5 februari

Symposium 'T.G.V.O.-Amsterdam', ACTA, Louwesweg 1, Amsterdam-Slotervaart. Aanvang 13.00 uur. (Zie ook rubriek Binnenland.)

* Dinsdag 9 februari

Klinische avond voor tandartsen in de vergaderzaal van ziekenhuis De Weezenlanden, Groot Weezenland 20, Zwolle. Aanvang 20.15 (Zie ook rubriek binnenland.)

Zaterdag 20 – zaterdag 27 februari

2nd International Symposium for Advanced Orthodontic Studies, European Conference Organisation Zürich AG. Inl. Tourist Office Davos, Promenade 67, CH-7270 Davos Platz, Zwitserland.

* Dinsdag 23 februari

Klinische avond voor tandartsen, Ignatius-ziekenhuis, Breda. Aanvang 20.15 uur.

Donderdag 25 februari

Symposium 'Voeding en bloeddruk', Nederlandse Hartstichting en Stichting Voeding Nederland, De Reehorst, Ede. Inl. Mw. L. A. Meulenbroek-van Wezel, Groenestein 9, 9301 TP Roden (tel. 05908-16043).

* Donderdag 25 februari

'Ir. Kouwenhoven-lectures', VVAA-Reanimatiecommissie, congrescentrum 'De Blijde Wereld', Lunteren. Aanvang 20.00 uur. Inl. VVAA-Reanimatiecommissie, postbus 8153, 3503 RD Utrecht (tel. 030-45 43 68).

* Donderdag 3-vrijdag 4 maart

Symposium 'Voorwaarden voor verandering', Project 'Samenwerking 1e-2e lijn', Nederlands Congresgebouw, Den Haag. Inl. Project 'Samenwerking 1e-2e lijn', VU-ziekenhuis, De Boelelaan 1117, 1081 HV Amsterdam (tel. 020-548 50 88).

Vrijdag 11 – zaterdag 12 maart

PAOT-cursus 'Het gebruik van miniplaat-osteosynthesen volgens Champy' (Prof. Dr. M. Champy, Prof. Dr. H.-D. Pape, Dr. K. Gerlach, Keulen, W.-Duitsland), Onderwijscentrum Tandheelkunde/Verloskunde, Ant. Deusinglaan 1, Groningen. Inl. mw. E. van Drooge, kliniek voor Mondziekten en Kaakchirurgie, telefoon 050-61 25 67.

Zondag 13 – zaterdag 26 maart

St. Moritzer Zahnärztle-Fortbildungskurse: 'Moderne Endodontie' (Dr. Peter H. A. Guldenner, D. D. S., Bern); 'Partielle Prothetik' (Prof. Dr. G. Graber, Basel). Inl. Dr. Hans-Caspar Hirzel, Mellingerstrasse 1, CH-5400 Baden, Zwitserland (tel.: 00 41 56/22 14 33).

* Donderdag 17 maart

Voorjaarsvergadering Ned. Tandheelkundig Genootschap, Slot Zeist, Zeist. Thema: Tandheelkunde in ontwikkelingslanden. Inl. Dr. A. Groevenveld, Catharijnesingel 59, 3511 GG Utrecht (tel. 030-39 44 20).

* Vrijdag 18 maart

Algemene Ledenvergadering Nederlandse Vereniging van Mondhygiënist, 'De Flint', Amersfoort. Thema: 'Pathologie van de mondholte dieper belicht'. Inl. Mw. S. A. Visser, Geduld 11, 1068 RH Amsterdam (tel. 020-10 66 98).

Zaterdag 19 maart

WTA-cursus 'Röntgenologie in beeld' (Prof. J. van Aken RUU en Prof. L. Hollender, Universiteit van Götenborg, Zweden), Tandheelkundig Instituut, Sorbonnelaan 16, Utrecht. Inl. secr. J. G. Hoogteijling, Heideweg 9, 3768 BA Soest (tel. 02155-16666).

Donderdag 19 mei

Symposium 'Het implantaat; een nieuwe dimensie in de tandheelkunde', cultureel centrum 'Scharpoord', Meerlaan 32, Knokke, België. Inl. Dr. B. De Mot, Ruddershove 10, 8000 Brugge (tel. 050-32 08 32/82 40).

* Dinsdag 31 mei

Klinische avond voor tandartsen, Ignatius-ziekenhuis, Breda. Aanvang 20.15 uur.

Zaterdag 13 – vrijdag 19 augustus

11th International Congress of Hypnosis and Psychomatic Medicine, Int. Society of Hypnosis, Ned. Congresgebouw, Den Haag. Inl. congressecr., postbus 16065, 2301 GB Leiden.